

En helt vanlig dag på mjölkgården

KLOCKAN ÄR FEM PÅ MORGONEN. DAGGEN TYNGER NER GRÄSTRÅNA I HAGEN SOM SNART KOMMER ATT FILLAS AV NYMJÖLKDE KOR. DET ÄR FORTFARANDE LITE RUGGIGT I LUFTEN, MEN REDAN NU LJUSNAR DET PÅ HIMLEN. INIFRÅN LADUGÅRDEN RÅMAR KORNA OTÅLIGT.

– Det första vi gör på morgonen när vi kommer ut i ladugården är att kolla så att korna mår bra, berättar Åke Andersson på Västergården på Dillö i Västergötland.

– Ibland kan det vara någon som snart skall kalva, så då får man titta till den lite extra.

På Västergården har Åke och Madeleine hundratalet mjölkkor och ungefär lika många kalvar och ungdjur. De har egen uppfödning av mjölkkor, så alla kvigkalvar behålls. Tjurkalvarna har de kvar tills de väger ungefär 100 kilo då de säljs till granngården. Rasen är SRB (Svensk Rödbrokg Boskap) och Holstein.

– Att ha kor är väldigt komplext, säger Åke.

– Det är nästan som ett litet samhälle som man styr över, där det gäller att skapa så bra förutsättningar som möjligt för att få en bra produkt.

Gästerna på gården får gärna följa med och uppleva mjölkningen.

KÖ TILL MJÖLKSTALLET

Mjölkorna på Västergården går fritt i ladu-

gården. De har halmade bås om de vill ligga och vila. Ytan som korna bor i går att dela av i två delar. Innan mjölkning ser vallhundarna Zigge och Lukas till att korna samlas i den ena delen så man kan mocka och göra rent i den andra. En grupp av korna vallas vidare in i samlingsfällan. Härifrån går de in i mjölkstallet där de blir mjölkade. Efter mjölkningen släpps de ut i den nymockade delen av ladugården.

Korna gillar att bli mjölkade – det märks. De köar i bästa stil för att få komma in till mjölkstallet. 16 kor släpps in åt gången. Åtta på vardera ramp. Inne i mjölkstallet är radion på i bakgrunden och maskinerna bullrar. Stora behållare samlar upp mjölken innan den skickas vidare till mjölktanken. Uppe på mjölkningspodiet står korna tätt efter varandra, men det är inte en tillstymmelse till irritation djuren emellan.

Innan spenkopparna sätts på torkas spennarna av med en mjuk duk. Till varje ko används en ny duk, och de tvättas i 95 grader >>

S. 10 OVAN: GÄSTERNA PÅ VÄSTERGÅRDEN DILLÖ BOR I DET RÖDA TEGELHUSET STRAX INTILL GÅRDEN S. 10
NEDAN T.V.: KO-KÖ S. 10
NEDAN T.H.: EN KO MJÖLKAR UPP TILL 50 LITER OM DAGEN
OVAN: MADELEINE MED HALM TILL KALVARNA
NEDAN T.V.: LARS-ERIK HAR KOLL
NEDAN T.H.: NÄR JUVRET ÄR TÖMT, SLÄPPER MASKINEN SPENEN AUTOMATISKT.

>> varje dag. Kvigorna som ännu inte kalvat, går med under mjölkningen för att vänja sig vid miljön och lära sig hur det går till.

En ko tar ungefär 5-7 minuter att mjölka. Maskinen känner av när mjölken börjar ta slut och släpper taget om spenen automatiskt. Efteråt sprejas jodlösning på spenarna.

– Det är för att mjölkkanalerna är öppna en stund efter mjölkningen, berättar Madeleine.

– Då kan det krypa upp bakterier i spenen och vi sprejar på desinfekterande jod för att korna skall hålla sig friska.

FEM TON FODER OM DAGEN

När alla kor i ledet är färdigmjolkade öppnas grindarna och den första kon traskar nedför rampen och går ut i den nymockade ladugården. Lars-Erik, som är anställd på gården, manar på kossorna för att de skall fortsätta att gå framåt så nya kor kan ta plats vid mjölkmaskinerna.

Hur mycket mjölk en kor ger per dag varierar under året och hänger ihop med kalvningen. Direkt efter kalvningen mjölkar den som mest, kanske upp till 50 liter om dagen. Sedan kan det gå ner till 15 liter om dagen. Under 6-8 veckor om året, innan nästa kalvning, har kon sinperiod och mjölkas då inte alls. På Västergården mjölkas mellan 4100 och 5300 liter om dagen. Mjölkbilen kommer varannan dag och kör till mejeriet i Götene där mjölken bland annat blir ost.

Ute i ladugården har djuren fri tillgång till foder och alla kor får samma blandning.

– De kor som mjölkar mindre äter självmant mindre foder, säger Madeleine.

Varje dag går det åt fem ton foder som är en mix av ensilage (konserverat gräs), krossat spannmål, kraftfoder och proteinrik drank. Gräset odlas på gården och spannmålen köps

OVAN: KALVARNA BOR TILLSAMMANS I EGNA BOXAR OCH DRICKER RIKTIG MJÖLK TILLS DE ÄR TVÅ MÅNADER GAMLA
NEDAN: SPÅR AV EN ARBETSDAG

av grannen. Dranken är en biprodukt från sprittillverkningen i Lidköping. Garanterat alkoholfri.

SOL, BAD OCH KALVNING

Under sommarhalvåret släpps korna ut i hagen efter morgonmjölkningen. I hagen kan de välja mellan att ligga under trädens skugga eller vara i solen. Eller till och med gå ner till sjön och ta sig ett svalkande bad och mumsa på vassen!

– Korna gillar inte värme och ofta ligger de där jorden är hårt packad eftersom den svalkar, säger Åke.

– Däremot badar de gärna och dricker av det kalla sjövattnet.

En ko är dräktig i nio månader och korna på Västergården kalvar en gång om året, med början det år de fyller två. Vid kalvningen flyttas de till särskilda boxar och kalven går hos sin mor i fyra dagar. Sedan bor kalven tillsammans med 1-4 andra kalvar i samma ålder. Kalvarna får riktig mjölk tills de är två månader gamla. Mjölken ges från en spann varifrån det går en slang som mynnar ut i en plastspene som sticker in i kalvboxen.

Kvigkalvarna ärver sitt namn efter sin mor. Åsa, Katarina, Hulda och Sanna är några exempel och det finns allt några generationer bland korna.

EFTERMIDDAGSSKIFT

På eftermiddagen är det slut på friden för Hulda, Katarina och de andra damerna i

hagen. Då kommer Zigge och Lukas springande för att valla dem till dagens andra och sista mjölkning. Zigge är gammal i gemet och vet precis hur han skall göra för att få korna dit han vill. Han är lugn och metodisk. Hans arvtagare, tvååriga Lukas, är däremot en hetsporre som nafsar korna i benen och lätt glömmar av några kor på vägen. Tur att Zigge är där och backar upp tills han lär sig...

Mjölkningen tar ungefär 2-2,5 timmar beroende på hur många kor det är som mjölkas. Att de mjölkas två gånger om dagen är helt enkelt eftersom juvrena fylls så snabbt. Skulle korna inte mjölkas, börjar juvrena läcka och i värsta fall kan de bli infekterade.

Natten spenderar korna inomhus och nästa morgon väntar samma procedur. Kanske kommer det en ny liten kalv till världen och kanske har Lukas lite större tålamod med de storögda damerna med de lurviga öronen.

MJÖLK

- I Sverige dricker vi ca 110,5 liter mjölk per person och år
- Den mest populära mjölken är mellanmjölken
- Mjölken från en ko innehåller naturligt ca 4,1% fett
- Mjölk är en av våra viktigaste kalciumkällor
- Mjölk innehåller 14 av de 18 viktigaste vitaminerna
- Livsmedelsverket rekommenderar att barn över ett år dricker eller äter motsvarande 5 dl mjölk per dag
- Pastörisering betyder att mjölken hettas upp till 75°C i 15 sekunder. Då försvinner skadliga bakterier och virus. Pastörisering ger också bättre hållbarhet.
- Kon är idisslare och har fyra magar: vämmen, nätmagen, bladmaget och löpmagen.

Kräftfiske

FOTO: EDWARD C. JOHANSSON

I SVARTÅN

SOMMAR ÄR SOL, BAD OCH LJUSA KVÄLLAR. MEN INGEN SOMMAR BLIR VÄL RIKTIGT HEL UTAN EN KRÄFTSKIVA I AUGUSTI! PAPPERSMÅNAR MED STORA LEENDEN, LJUSLYKTOR OCH RÖDA SERVETTER. HÄRLIGA VÄNNER I TOKFÅNIGA HATTAR. SÅNGER OCH SKÅLANDE GLAS. PRICKEN ÖVER I:T ÄR SÅKLART EGENFÅNGADE KRÄFTOR. EN LITEN LYX I TILLVARON SOM ALLDELES SÄKERT SMAKAR EXTRA GOTT. >>

